

10. UNA OBRA PER LA CULTURA DE MALLORCA *

DES DE L'ADVENIMENT del nou règim a Espanya ençà, s'ha posat de manifest a Mallorca un fet extraordinari que, donada la transcendental importància per a la història de la cultura de la nostra terra, és mereixedor d'esser assenyalat. Me referesc a les noves construccions escolars.

«És necessari crear l'aristocràcia de l'esperit en lloc de l'aristocràcia del diner», digué un ministre d'Instrucció Pública amb la Carta constitucional a les mans i el pensament en l'Escola.

I, com si les paraules d'aquell il·lustre home de govern haguessin estat una consigna, nombrosos Ajuntaments populars de Mallorca, il·luminats pel mateix ideal, coincidiren: ajuntaren a la seva capacitat el màxim esforç i entusiasme i, tot seguit, es posaren a construir d'acord, naturalment, amb les modernes exigències tècnico-higièniques bells edificis escolars.

Amb aquesta gesta, que evidencia —ultra la seva suficiència administrativa— l'esperit renovador, liberal i humanitari d'aquells ajuntaments populars de l'any 1931; Montuïri, Felanitx, Alaró, Algaida, Puigpunyent, Esporles, Lluçmajor, Manacor, Palma... i altres viles que lament molt no tenir de moment en la memòria, començaren a la nostra «Illa de la Calma» una labor en pro de l'ensenyança primària, digna d'esser presa per «model» pels pobles que encara no han fet res en qüestió escolar. Labor magnífica i que al principi d'aquest escrit he volgut qualificar, sense ponderació, de fet extraordinari.

Perquè hem de convenir que en el passat règim monàrquic

* «Sóller», número extraordinari del 50 aniversari (1935), 64.

era utòpic pensar en realitzacions culturals de semblant envergadura. Pocs eren els projectes d'aquesta mena que passassin més enllà d'esser somnis forjats en les ments d'uns comptats homes d'ideal elevat.

Estradistes espanyols del segle XIX i primer quart del XX, que portaven l'etiqueta de liberals, ronsejaven l'afer quan algú els evidenciava la necessitat de resoldre el greu problema de l'ensenyança. No és cap secret per a ningú el cas que vull fixar: al mateix temps que un Joaquim Costa, savi insigne, rompia llances en contra dels privilegis socials i desplegava una campanya formidable per una profunda reorganització de l'ensenyança en general i especialment en pro de l'organització de l'escola primària orientada en el sentit sà, just i humanitari de la pedagogia moderna, un altre home, Práxedes M. Sagasta, polític eminent també, liberal monàrquic, deia essent cap del Govern: «d'això de l'ensenyança convé parlar-ne molt, però no fer res».

Però el més trist és que a l'Espanya d'avui, per desgràcia, encara hi ha sagastins! Encara hi ha molta de gent que continua obstinada a no voler caminar ni una passa endavant en qüestions de justícia social!

I aquesta veritat és el que dona tanta d'importància al fet d'haver-se aconseguit a Mallorca substituir amb bells grups escolars —que són l'admiració dels mateixos mallorquins i dels externs— molts dels locals vergonyosos on anys enrere es feia escola als fills de casa modesta.

És convenient recordar com eren els vells locals de les escoles públiques —principalment a la pagesia— on, amb resignació o amb disgust, els nins mallorquins de casa pobre passaven cinc hores diàries tancats per aprendre allò del «llegir, escriure i quatre comptes»! Locals bruts, ruïnosa, foscos, insuficients, etc., etc. La majoria coberts simplement amb una senzilla enxebronada i teules que els feia freds a l'hivern i calorosos a l'estiu; algun —jo ho he vist— instal·lat damunt mateix de la «presó de la vila», davant la porta de la qual havien de passar els infants per pujar al porxo-escola, on plovia!

I per tot això mateix que acabo d'exposar és que em plau enormement elogiar els Ajuntaments populars i republicans de Ma-

llorca que, malgrat tots els obstacles, han sabut fer realitat el que abans era sols un somni: veure drets a la nostra terra uns verdaders temples —públics— de l'ensenyança i de l'educació per a la joventut.

Es continuarà aquesta obra començada? Jo esper que sí.

Els mestres d'escola tenen la paraula. Ells poden continuar-la.

O millor dit, completar-la.

Els cossos dels edificis són en peu —lloable obra— però no basta això. Tot serà inútil si no hi ha qui doni vida a aquests elements.

Els mestres són l'ànima de les escoles.

Completau dignament, mestres d'escola, l'obra començada amb la vostra tasca sagrada d'ensenyar i educar la joventut: els homes de demà. I, en fomentar activitats ordenades i cultivar les disposicions naturals dels infants, en disciplinar voluntats, moralitzar conductes i suggerir idees, penseu que la vostra influència no es limita a l'escola sinó que també ascendeix a la societat. «Això ha de matar allò...»

Recordem, per a terminar, unes paraules traduïdes del poeta Bécquer:

*Al racó obscur de l'espaiosa sala,
de son amo tal volta oblidada,
s'entreveia coberta de pols,
silenciosa, l'arpa.
Quanta nota dormia en les cordes
—rossinyol que dorm entre rames—
esperant la mà freda i blanca
que sap arrancar-la!
Ai, pensi; de vegades el geni
així dorm dins l'ànima en calma!
i una veu, com en Llätzer, espera
que li diga: «Desperta i avança!»*

Facem tots l'esforç que calgui perquè un infant d'avui no pugui exclamar en ésser gran: dins la meua ànima ha mort un home que hagués pogut ésser.

MIGUEL FULIANA